

Utlendinger og spillerutvikling i norsk fotball¹

Hallgeir Gammelsæter

Institutt for Samfunnsfag, Høgskolen i Molde

Stig-Erik Jakobsen

Samfunns- og Næringslivsforskning AS, Bergen

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org (ISSN 1652–7224) 2006-06-06

Copyright © Hallgeir Gammelsæter & Stig-Erik Jakobsen 2006. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Innledning

Et tiår er gått siden Bosman-dommen som åpnet markedet for fotball- og andre lagspillere i Europa, og stilte idrettsledere overfor helt nye problemstillinger. Med ett var det nesten bare økonomiske muskler som hindret enhver klubbleder fra å kjøpe spillere fra EU- og EØS-land. En av konsekvensene ble at utlendinger ikke lenger er noe særstykke i de nasjonale lagidrettene. De samlede konsekvensene av en utvikling der de nasjonale lagidrettene blir mer og mer internasjonale er det imidlertid vanskeligere å vurdere, ikke minst i små land som de nordiske. Noe av grunnen til dette er at ulike og ofte konkurrerende hensyn må legges til grunn. I denne saken er det for eksempel slik at det som er rasjonelt for den enkelte klubbleder ikke nødvendigvis er rasjonelt for den nasjonale idretten. Det er heller ikke sikkert at det som er rasjonelt på kort sikt er rasjonelt på lang sikt.

Hva er problemet?

Når spillerimporten har nådd nye høyder innen fotballen, som vi her skal fokusere på, er det fordi klubbledere i økende grad har vurdert det som rasjonelt å hente spillere fra utlandet, i det minst som et supplement til å rekruttere nasjonalt. Mange av de samme klubblederne vil sikkert være enige i at det som regel er ut fra kortsiktige hensyn at de rekrutterer utlendinger. Det handler om å skape et lag som konkurrerer best mulig kommende (eller inneværende) sesong. Som kan hevde seg i kampen om mesterskap og internasjonale turneringer for derigjennom å bli attraktiv for publikum, sponsorer, TV-selskapene og rikere

¹ Takk til Lasse Heggheim Belsvik og Sturla Alvheim for assistanse ved punching og tilrettelegging av data, og til Torbjørn Lorentzen for estimering av utviklingen av antall utenlandske spillere i Norge.

klubber på jakt etter nye spillere. Eller når det ikke gikk som man håpet, å redde klubben fra nedrykk. Ikke bare spillerne, men også trenere og ledere blir hovedsakelig evaluert ut fra resultatene de oppnår her og nå.

Samtidig er det også lett å slå seg til ro med at det å gjøre det godt på kort sikt er en forutsetning for å gjøre det godt på lang sikt. Derfor må det satses på å skaffe de beste tilgjengelige spillerne her og nå. Da vil nye muligheter og inntekter komme som et resultat av bedre prestasjoner. Så får heller de nasjonale og lokale talentene greie seg med mindre spilletid.

Problemet er at mange klubber ikke kan lykkes neste sesong, og noen vil kanskje bare lykkes svært sjelden. Sportslig sett er det helt greit, hvis ikke måten det satses på har uheldige konsekvenser, i form av at økonomien blir anstrengt, talentutviklingen neglisjert, kompetanseoppbyggingen mangelfull, frivilligheten undergravd, den lokale appellen svekket, de potensielle vinnerne stadig færre osv. De fleste klubblederne opplever sannsynligvis avveiningen mellom kortsiktige og langsiktige hensyn. Samtidig føler de seg i økende grad tvunget til å tenke kortsiktig, fordi de økonomiske strukturene i fotballen har gjort det viktigere å lykkes og verre å mislykkes, også på kort sikt.

Fotball er også et spill mellom nasjoner, noe vi ettertrykkelig minnes om i forbindelse med EM- og VM-kvalifiseringene og når mesterskapene går av stabelen, slik som i Tyskland til sommeren. En av fotballforbundets funksjoner er å organisere den internasjonale deltakelsen, fra aldersbestemt til seniornivå innenfor både herre- og kvinnefotball. Også forbundet, som representerer klubbene som kollektiv, kan finne det kortsiktig rasjonelt å forsvare import av spillere utenfra. Hvis det importeres spillere av høy kvalitet kan det øke konkurransen i vår egen liga raskere enn det som ellers ville være tilfelle. Som i annen idrett antas det at økt konkurranse fører til et høyere nivå. Import av gode spillere kan dermed bidra til en raskere heving av det sportslige nivået blant våre egne spillere, noe som igjen kan styrke oss i konkurransen mot andre nasjoner.

Ofte har imidlertid debatten om spillerimportens effekt på landslagenes prestasjoner et annet utgangspunkt. Siden importen i praksis ikke lar seg begrense til utenlandske kvalitetsspillere er faren stor for at det rekrutteres spillere som konkurrerer ut eller reduserer nasjonale talenter muligheter til å delta i konkurransen. Det økte antallet utenlandske spillere må nødvendigvis fortrenge norske spillere. Når importen øker vil derfor klubbenes rekruttering fra lavere divisjoner gå ned. For unge talenter blir det vanskeligere å få spilletid på det nivået som virkelig teller. Dermed reduseres den såkalte etterveksten og konkurransen blant de spillerne som skal kjempe om plassene på landslagene.

Denne problemstillingen diskuteres innenfor både ishockey, håndball og fotball, og flere landslagssjefer har uttrykt bekymring for de hjemlige klubbenes bruk av utenlandske spillere. Sist ut var Morten Olsen som i *Jyllands-Posten* 3. desember 2005 uttrykte at de beste danske klubbene med fordel kunne greid seg med halvparten av de omtrent 60 utlendingene de i dag har kontraktsfestet. Dette er spillere som ikke er bedre enn de danske, mener Olsen. Åge Hareide, som i likhet med Olsen også mislyktes i å ta landslaget sitt til VM-2006, uttrykte allerede under VM-kvalifiseringen (i *VG* 2. august 2005) bekymring for at "billige Bosman-spillere som ikke hever laget ... tar plassen til unge, talentfulle norske spillere". Siden landslagene ikke kan kjøpe spillere er de mer direkte enn klubbene avhengig av klubbenes langsiktige spillerutvikling.

Spørsmålet om utenlandsimport kan også diskuteres ut fra det vi kan kalle overrislings-effekten. Når de beste og rikeste klubbene kjøper spillere fra klubber lavere i det nasjonale systemet gjødsler de på mange måter rekrutteringsarbeidet i sitt eget land. Mindre klubber får inntekter, og frivillige klubbledere og -trenere får motivasjon til å arbeide hardere med talentutviklingen. Når utenlandsimporten øker, trues denne overrislingen, hvis ikke de små klubbene greier å erstatte det nasjonale med et internasjonalt marked. Så langt har få norske spillere blitt solgt til utlandet uten å ha vært innom en norsk eliteserierklubb. Når småklubbene opplever at det nesten blir umulig å selge de beste spillerne, øker faren for at det utvikles færre talenter. Avstanden mellom de store klubbene med rik tilgang på ressurser, og de små som drives på dugnadsbasis og med innsamlede inntekter blir for stor.

Som de innvidde vet har spørsmålet om de langsiktige effektene av spillerimporten skapt bekymring også i UEFA og FIFA. Mens FIFA-president Sepp Blatter har uttrykt ønske om å begrense antallet utlendinger på klubblagene til maksimalt fem av 11 spillere på banen (VG 3.august 2005), ble delegatene på UEFA kongressen i Estland i april 2005 enige om at klubber som skal delta i UEFAs turneringer fra 2006-7 sesongen må ha minst fire "lokalt trenede spillere" i en 25-manns stor tropp. Dette er spillere som må ha vært minst tre år i klubben mens de er i alderen 15 til 21 år. Antallet er ment å øke til åtte spillere innen 2008-9. Bosman-dommen i 1995 viste imidlertid at den tid er forbi at fotballen er herre i eget hus. Om ikke regelen aksepteres av EU blir den neppe særlig effektiv, og selv om UEFA har vært nøye med å utforme regelen slik at den strengt tatt ikke utestenger utlendinger fra kvoten av "lokalt trenede spillere", er det fremdeles knyttet stor usikkerhet til om EU-kommisjonen vil akseptere den.

Situasjonene er altså på mange måter den at klubbene er tilbøyelig til å handle rasjonelt primært ut fra et kortsiktig perspektiv, mens forbundene forsøker å ivareta en mer langsiktig rasjonalitet gjennom reguleringer. Forbundenes evne til å forvare den langsiktige spillerutviklingen er imidlertid svekket av EU som ser på klubbene som vanlige bedrifter og spillerne som arbeidstakere. EU svekker dermed fotballens som kollektiv og letter i praksis klubbenes muligheter til å handle rasjonelt på kort sikt.

Nedenfor skal vi se nærmere på situasjonen i norsk herrefotball de siste årene. Med bakgrunn i data hentet fra VGs Eliteguide, *Aftenpostens* oversikt over eliteserien, klubbenes egne hjemmesider og i noen grad gjennom direkte kontakt med klubbene,² analyserer vi trekk ved utviklingen når det gjelder importen av utenlandske spillere til klubber i den norske toppserien i perioden 2000-2005. Er det slik at andelen utenlandske spillere og den spilletiden disse får i norsk eliteserie faktisk har økt? Og reduseres dermed rekrutteringen av talenter fra lavere divisjoner? Er de utenlandske spillerne som rekrutteres kvalitetsspillere som faktisk blir brukt mye, eller er de benkeslitere med lite spilletid? Ja, er det i praksis snakk om at utlendingene er eldre spillere som utkonkurrerer norske talenter, eller har klubbene blitt flinkere til å tenke og handle langsiktig når de rekrutterer spillere? Og viser utlendingene seg å være langsiktige investeringer, eller er det lykkejegerne som havner i norsk fotball?

2 Databasen er bygget opp med utgangspunkt i registreringene i VGs Eliteguiden (www.vg.no/sport/fotball/norsk/eliteguiden). Her inngår alle spillere som er registrert som medlemmer av A-stallen til de respektive klubbene og andre spillere med spilletid som i utgangspunktet ikke var medlem av A-stallen. VGs oversikt gir opplysninger blant annet om spillernes bakgrunn, alder og spilletid. I tillegg har vi supplert med opplysninger fra *Aftenpostens* oversikt over Eliteserien (fotball.aftenposten.no/eliteserien/?smID=eliteserien). Vi har også kvalitetssikret opplysningene mot klubbenes hjemmesider og i noen tilfeller via direkte kontakt med klubber.

Fra nasjonal suksess borte til internasjonal suksess hjemme?

1990-tallet skapte en ny referansebakgrunn for norsk fotball. For herrefotballens del ble det satt en ny standard da landslaget lyktes med å kvalifisere seg til tre av fire internasjonale sluttspill i perioden 1994-2000. Med ett hadde vi trådt ut av fotballens skygge. Å forvente at Norge var med når de store møttes var ikke lenger urealistisk, ikke en gang i Mesterligaen der Rosenborg, som en ensom nordisk svale, etter hvert spiste kirsebær med de store, år etter år.

Mot denne historisk sett suksessrike og løfterike bakgrunn ble starten på 2000-tallet en skuffelse, iallfall på landslagsnivå. Norge ble levnet lite ære etter EM i 2000, og etterpå har det gått galt i tre kvalifiseringsspill. Spørsmålet er om den manglende suksessen etter Drillo-epoken på 1990-tallet kan forklares med at det økte antallet utenlandske spillere i eliteserien gjør det vanskeligere å gi våre egne talenter tilstrekkelig toppserieerfaring?

Da det norske landslaget kvalifiserte seg til VM i USA i 1994, for første gang i moderne tid, var det hovedsaklig med spillere hentet fra den norske eliteserien. På denne tiden var utlendingene i eliteserien så få at de var godt kjent av fotballpublikummet. I sesongene 1994-96 utgjorde utlendingene knapt 5 prosent av eliteseriespillerne. I 1995 var det for eksempel snakk om 13 spillere, en halv A-lagstropp.

Da Norge igjen kvalifiserte seg til VM i 1998 var det i stor grad de samme hjemmeavlede spillerne som utgjorde troppen. Mange hang også med til EM i 2000. Underveis hadde de fleste blitt profesjonelle i utenlandske klubber. Men før de dro utenlands hadde de fått sjansen og lyktes i norske eliteserierklubber, selv om det også fantes noen få unntak, som Dan Eggen i Brøndby og Bent Skammelsrud i Malmø. Også spillere som i siste halvdel av 90-årene og i 2000 supplerte heltene fra 1994 spilte i den norske eliteserien. Disse³ møtte imidlertid økende konkurranse fra utenlandske spillere. I 1997 og 1998 økte andelen utlendinger i den norske eliteserien til hhv. 10 og 15 prosent (Hervik, Ohr og Solum 2000), og etter fotball-EM i 2000 har utviklingen bare blitt forsterket (jf. tabell 1).

Tabell 1 Norske og utenlandske spillere i norsk eliteserie 2000-2005. Antall og prosentandel spillere og spilletid

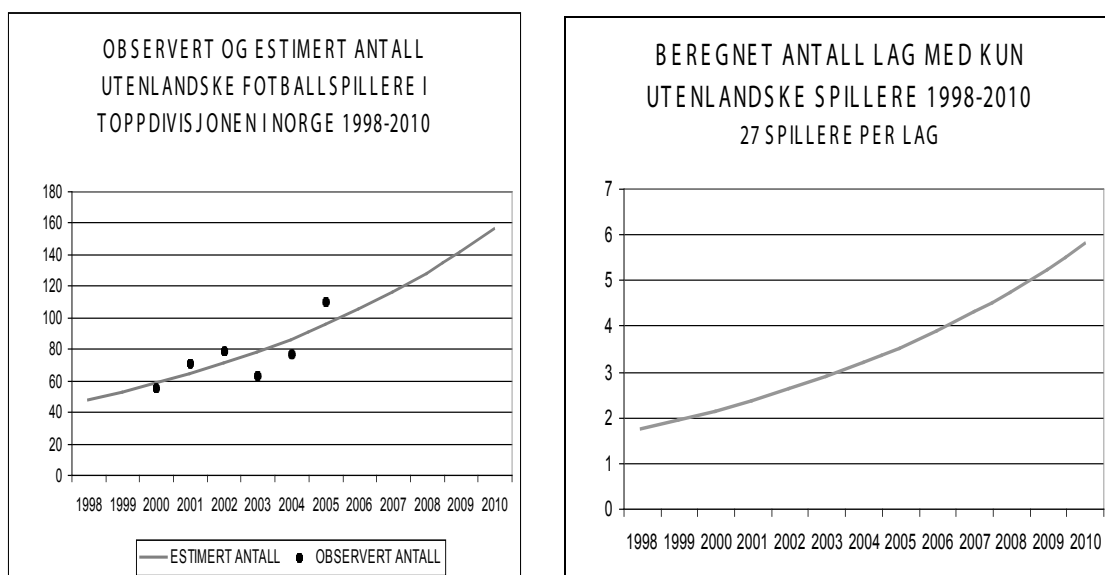
Sesong	Norske spillere		Utenlandske spillere		N
	Antall (andel)	Andel spilletid	Antall (andel) *	Andel spilletid	
2000	304 (85)	82,0	55 (15)	18,0	359
2001	302 (81)	81,2	70 (19)	18,8	372
2002	280 (78)	75,3	78 (22)	24,7	358
2003	286 (82)	80,3	63 (18)	19,7	349
2004	289 (79)	77,4	76 (21)	22,6	365
2005	275 (71)	70,3	110 (29)	29,7	385
Gj.snitt	289 (79)	77,8	75 (21)	22,2	

Note: * Antall spillere med ikke-europeisk nasjonalitet var 7 i 2000, 13 i 2001, 16 i 2002, 15 i 2003, 24 i 2004 og 45 i 2005.

3 Eksempelvis John Carew, Roar Strand, Erik Bakke, Steffen Iversen, André Bergdølmo, Vegard Heggem og Thomas Myhre

Med unntak av 2003 har antallet utlendinger i norsk toppfotball vist en jevn oppadgående tendens. Som vi ser av tabell 1 var det i 2005 så mange som 110 utlendinger blant de 385 registrerte eliteseriespillerne. 45 av disse kommer fra land utenfor Europa. Samtidig var antallet norske spillere det laveste på 2000-tallet, selv om det totale antallet spillere var rekordhøyt. I 2005 var det således 29 færre norske spillere i eliteserien sammenlignet med i 2000-sesongen. Og mens norske spillere sto for omtrent 82 prosent av spilletiden i 2000, var de norske spillerne på banen i 70 prosent av spilletiden i 2005. Utlendingene økte følgelig sin andel av spilletiden fra 18 prosent i 2000 til nesten 30 prosent i 2005.

Fra 1995 til 2005 har altså andelen utlendinger i norsk eliteserie økt fra 5 prosent til nesten 30 prosent. Det betyr at utenlandske spillere i dag legger beslag på rundt 25 prosentpoeng mer av spilletiden i eliteserien⁴. Denne økningen tilsvarer tre og en halv A-lagstropp. Til sammen utgjør utlendingene i dag fire fulle A-lagstropper. Det betyr at dagens norske spilleres muligheter til å få eliteseriespill relativt sett⁵ er omtrent som i 1971 (på en tid da utlendinger var sjelden), dvs. det siste året det var 10 lag i den norske eliteserien. Sett i et nasjonalt rekrutteringsperspektiv er dermed mye av effekten av utvidelsen av eliteserien – til 12 lag i 1972, og 14 lag i 1995 – nå spist opp av klubbenes utenlandsimport. Denne svekkelsen har skjedd gradvis, og særlig de siste 8-10 årene.

Figurene ovenfor viser den estimerte utviklingen dersom økningen i rekruttering av utenlandske spiller fortsetter som i perioden 2000-5. Figurene viser at det da vil være omtrent 160 utenlandske spillere i norsk eliteserie i 2010, noe som tilsvarer seks romslige A-lagstaller på 27 spillere. Kanskje er det ikke så rart at det norske landslaget igjen har problemer med å kvalifisere seg til mesterskap?

4 Dersom vi forutsetter at utlendingene i 1995 også fikk 5 prosent av spilletiden, noe vi ikke har eksakte tall for.

5 I dag spilles det flere kamper og klubbenes tropper er større.

Internasjonalisering = kvalitetsheving?

Utlendingene har suksess i norsk eliteserie, iallfall om vi måler det i deres evne til å få kontrakter og total spilletid. Men blir de nøkkelspillere i de norske klubbene?

I norsk fotball har det stort sett vært enighet om at import av utenlandske kvalitetsspillere er bra for utviklingen av kvaliteten på norsk fotball. Denne enigheten er imidlertid ledsaget av en bekymring for at mange av de utlendingene som rekrutteres mest har en annen effekt på norsk fotball: nemlig at de primært reduserer norske talenters muligheter til å utvikle seg videre gjennom eliteseriespill. Ved å se på spillernes andel av spilletiden kan vi få et bedre bilde av de utenlandske spillernes bidrag. Hvis de er kvalitetsspillere er det vel også grunn til å vente at de får mye spilletid?

I tabell 2 har vi delt spillerne inn i 5 kategorier; *Nøkkelspillere* (som har en spilletid på minst 75 prosent), *Habile spillere* (som har en spilletid fra 50% og opp til 75%), *Middelshavsfarere* (som har spilletid fra 25% og opp til 50%), *Stallfyll* (som har en spilletid på opp til 25%) og *Flopper* (som ikke har spilletid i det hele tatt). Det er i tabellene ikke tatt hensyn til skader, rekrutterings- eller salgstidspunkt (for eksempel midt i sesongen) og landslagsspill på tidspunkter der den norske eliteserien er i full gang. Det siste er et forhold som reduserer utlendingenes spilletid for klubblaget, men det gjelder ikke mange spillere.

De andre forholdene gjelder også norske spillere, og vil langt på vei jevne seg ut over en 6-årsperiode. Hvor mye spilletid som kvalifiserer til betegnelsene *Nøkkelspillere*, *habile spillere* osv., er naturligvis subjektivt, men dersom målet er at utlendingene skal være kvalitetsspillere er det neppe urimelig å sette som kriterium at de iallfall spiller minst 50 prosent av lagets kamptid i eliteserien?

Tabell 2 *Utenlandske spilleres spilletid i prosent i norsk eliteserie 2000-2005. Andeler i parentes*

Spilletid <u>utenlandske</u> spillere						
Sesong	Nøkkelspillere: 75% og mer	Habile: 50–74,9%	Middelshavs- farere: 25–49,9%	Stallfyll: Inntil 25%	Flopper: Uten spilletid	N
2000	18 (33)	13 (24)	7 (13)	15 (27)	2 (4)	55
2001	14 (20)	14 (20)	12 (17)	26 (37)	4 (6)	70
2002	24 (31)	14 (18)	16 (21)	22 (28)	2 (3)	78
2003	20 (32)	10 (16)	12 (19)	18 (29)	3 (5)	63
2004	20 (26)	13 (17)	21 (28)	17 (22)	5 (7)	76
2005	25 (23)	16 (15)	24 (22)	39 (35)	6 (5)	110
<i>Gj.snitt</i>	<i>20 (26,8)</i>	<i>13 (17,7)</i>	<i>15 (20,3)</i>	<i>23 (30,3)</i>	<i>4 (4,9)</i>	

Tabell 2 viser at gjennomsnittlig ca. 27 prosent av utlendingene har vært nøkkelspillere i klubbene sine så langt på 2000-tallet. Ytterligere knapt 18 prosent kan betegnes som habile spillere. Til sammen 45 prosent av utlendingene kan dermed sies å kvalifisere til karakteristikken kvalitetsspillere. Det betyr også at mer enn halvparten av utlendingene har mindre enn 50 prosent spilletid om vi ser på hele perioden. Den største andelen utlendinger er faktisk de som har lite spilletid (dvs. opptil 25 prosent). Andelen som "flopper" er 5 prosent.

De som bekymrer seg for at importen går ut over den nasjonale rekrutteringen ser dermed ut til å ha grunn til det.

De som har ment at klubbene etter hvert vil bli flinkere å rekruttere nøkkel- eller iallfall habile spillere når de rekrutterer utenlands, finner heller ikke mye trøst i tallene. Tvert imot. Den laveste andelen ”nøkkelspillere” og ”habile spillere” blant utlendingene finner vi i 2005-sesongen. Sist sesong var det kun 38 prosent av utlendingene som hadde minst 50 prosent spilletid, den laveste andelen i perioden 2000-5. Til sammenligning hadde 57 prosent av utlendingene i 2000 over 50 prosent spilletid. Og mens det i 2000 var 17 utenlandske spillere som hadde lite (25 prosent eller mindre) spilletid, så var det 45 slike spillere i 2005. 25 av disse er europeere, mens 20 kommer fra andre verdensdeler. Det er altså snakk om nesten to fulle A-lagstropper, og økningen fra 2000 tilsvarer en tropp på 28 spillere. Prosentmessig er andelen ”stallfyll” og ”flopper” blant utlendingene økt fra 31 prosent i 2000 til 40 prosent i 2005.⁶

Noe spissformulert viser tabell 2 at jo mer importen av utenlandske spillere øker, jo lengre blir det mellom de utenlandske kvalitetsspillerne. Trenere og ledere begrunner ofte kjøp av utenlandske spillere med at de er kvalitetsspillere som skal gå rett inn på laget. Tallene viser at de oftere og oftere bommer hvis de virkelig er på jakt etter spillere de vil ha mye bruk for. Selv om kvalitetsspillerne ble flere i absolutte tall, spesielt i 2005, betaler klubbene godt for dem når de spillerne som ikke lykkes tas inn i regnestykket.

Det siste året har det i Norge vært mye oppmerksomhet på rekruttering av unge talenter fra utlandet. Ikke minst knyttet til Mikel-saken,⁷ er det særlig unge talenter fra afrikanske land det er snakk om. Mot denne bakgrunnen kan det være relevant å spørre om forklaringen på nedgangen i utlendingenes spilletid i 2005 finnes i endringer i klubbenes rekrutteringspraksis. Kan det være at klubbene i større grad enn før rekrutterer utenlandske talenter som de ikke forventer skal spille så mye på kort sikt, og at tallene for 2005 slik sett indikerer et gjennomtenkt skifte? Er det med andre ord slik at flere kjøp er motivert ut fra ønsket om en mer langsiktig spillerutvikling?

Tabell 3 viser gjennomsnittsalderen til de spillerne som er rekruttert av eliteserieklossene i de enkelte sesongene i perioden 2000-5. Tallene for 2005 tyder ikke på at klubbene har endret rekrutteringsmønster. Oversikten viser tvert imot at klubbene rekrutterer stadig eldre spillere og at gjennomsnittsalderen for utlendingene hvert år er noe høyere enn for de norske.

-
- 6 Som vi vet har klubbene i dag muligheter til å hente spillere flere ganger i løpet av året. For en del spillere er det derfor naturlige grunner til at de ikke har f.eks. 50 prosent spilletid i en enkelt sesong. I 2005 ble for eksempel 16 av de 45 utenlandske spillerne som hadde mindre enn 25 prosent spilletid hentet inn til klubbene etter at 2005-sesongen hadde startet. Noen av disse kan selvfølgelig på sikt vise seg å være vellykkede kjøp og få mye spilletid. Situasjonen er imidlertid den samme for spillere hentet underveis i de tidligere sesongene. Tabellene fanger opp om disse har fått mer spilletid i etterfølgende sesonger. Spillere som kom sent i sesongen 2004 skal derfor statistisk kunne veie opp for de som kom sent i 2005, forutsatt at vi snakker om omtrent samme antall. Siden det ble hentet inn 34 flere spillere i 2005 i forhold til i 2004, vil reduksjonen i utlendingenes spilletid i 2005 delvis kunne forklares av at selve importøkningen.
- 7 Om den nigerianske spilleren Obi Mikel som har havnet i en strid mellom Lyn Oslo og Manchester United på en ene siden og Chelsea på den andre.

Tabell 3 Gjennomsnittsalder for nykommerne*, fordelt på år og nasjonalitet (antall nykommere i parentes)

Sesong	Utenlandske	Norske	Samlet	N
2000	24,7	23,8	24,0	121
2001	25,3	24,2	24,6	119
2002	25,4	23,7	24,2	112
2003	25,8	23,9	24,2	84
2004	25,2	24,4	24,7	120
2005	25,9	25,3	25,6	132
Gj.snitt	25,4	24,2	24,6	

* En ”nykommer” er en spiller som er kommet til klubben enten før eller i løpet av den aktuelle sesongen.

Alt tyder på at det stort sett er etablerte spillere som rekrutteres, særlig fra utlandet. Samtidig er det viktig å være klar over at en rekke av de norske nykommerne som er registrert i tabell 3 er etablerte spillere som gjerne har spilt fotball i utlandet i kortere eller lengre tid. Denne gruppen er relativt stor,⁸ og mange av disse er med på å dra gjennomsnittsalderen opp når de hentes hjem til norsk eliteserie.

Tallene i tabell 4 understreker at det kan stilles et stort spørsmål ved om klubbene faktisk satser på yngre spillere. Forholdet er heller at klubbene de siste årene i økende grad har prioritert eldre spillere. Andelen unge norske spillere til og med 19 år har stått omtrent på stedet hvil siden 2000, og den utgjør i snitt ca. 8 prosent av alle spillerne i eliteserien. Andelen utenlandske spillere i denne aldersgruppen er beskjeden, og utgjør bare 1 prosent av spillerne i eliteserien. Antallet spillere i aldersgruppen 31 år eller eldre er vesentlig flere etter en sterk økning i perioden. Dette gjelder både norske og utenlandske spillere. Antallet norske spillere i denne alderen er mer enn fordoblet fra 2000 til 2005. Økningen er imidlertid prosentvis kraftigere for utlendingene, der det skjedde en fordobling bare fra 2004 til 2005. Ser vi på norske og utenlandske spillere samlet, har antallet i denne aldersgruppen økt fra 35 i 2000 til 86 i 2005. I 2000-sesongen var antallet unge spillere (30) nesten det samme som antallet eldre spillere (35). Fram til 2005 var antallet spillere i alderen fra 19 og nedover økt med bare 1 spiller. Antall spillere i alderen 31 eller mer hadde derimot økt med 51! Det blir altså stadig flere eldre spillere i eliteserien.

⁸ For eksempel for perioden 2000-4 inkluderer dette kjente og mindre kjente spillere som P.C.Alsaker, M.Andresen, R.Berg, M.Berre, L.Bohinen, B.Borgersen, H.M.Brattbak, H.El Fakiri, J.Å.Fjørtoft, H.Flo, K.A.Fostervold, G.Frigård, E.Fuglestad, C.Guntveit, G.Halle, T.H.Hamre, T.Hansén, R.Helland, T.Helstad, T.Holm, S.Iversen, B.Johansen, S.Johansen, F.Kippe, T.Knarvik, J.Knutsen, R.Kvisvik, G.A.Larsen, Ø.Leonardsen, A.S.Lindbæk, T.F.Ludvigsen, A.Lund, K.Løvik, S.Nilsen, R.Normann, O.Nyan, F.Olsen, M.Pedersen, S.Pedersen, K.Rekdal, V.Riseth, P.Rudi, S.Rushfeldt, K.M.Røvde, B.Skammelsrud, R.Soma, T.K.Staurvik, A.Stavrum, S.Stensaas, K.Storvik, B.Sæternes, J.D.Sørensen, J.Tessem, H.N.Tran, F.Winsnes, K.Wæhler, E.Østenstad, O.M.Årst. Kilde: <http://www.geocities.com/dagtho/noproff.html>)

Tabell 4 Aldersfordeling etter spillernes nasjonalitet. Absolutte tall (prosentandel av alle spillerne i parentes)

Sesong	Norske		Utenlandske		N
	19 og yngre	31 og eldre	19 og yngre	31 og eldre	
2000	28 (8)	31 (9)	2 (0,5)	4 (1)	358
2001	26 (7)	42 (11)	2 (0,5)	7 (2)	372
2002	29 (8)	44 (12)	3 (1)	9 (3)	358
2003	36 (10)	60 (17)	3 (1)	10 (3)	349
2004	29 (8)	62 (17)	4 (1)	11 (3)	363
2005	26 (7)	64 (17)	5 (1)	22 (6)	384
Gj.snitt	29 (8)	51 (14)	3 (1)	11 (3)	

Selv om det kanskje snakkes mer om talentutvikling og egenrekruttering i klubbene, tyder tallene på at utviklingen går i motsatt retning. Viljen til å satse på egne eller iallfall norske unge spillere minsker, og det er heller ikke noe som tyder på at klubbene i noen særlig grad rekrutterer unge talenter fra utlandet. Generelt prioriterer klubbl lederne de rutinerne spillerne framfor å gi flere unge spillere tid til å eventuelt modnes som eliteseriespillere.

Tabell 5 Andel spillere som har vært minst tre sesonger i klubben i prosent av alle spillerne den aktuelle sesongen

Sesong	Utenlandske	Norske	Alle	N
2000	27,8	48,5	45,2	347
2001	24,3	51,9	46,6	365
2002	24,4	54,0	47,5	354
2003	45,2	54,8	53,1	341
2004	26,3	52,8	47,3	364
2005	17,3	50,2	40,7	383
Gj.snitt	27,5	52,0	46,7	

Den økte satsingen på etablerte utlendinger fører også til en økende turnover i klubbens spillerstaller. Tallene i tabell 5 viser nemlig klart at de utenlandske spillerne er langt mindre stabile enn de norske i perioden 2000-5. De må med andre ord erstattes oftere. Mens jevnt over halvparten av de norske spillere er tre år eller mer i klubbene sine, er det i gjennomsnitt bare 27,5 prosent av utlendingene som blir værende så lenge. Hvis den sterke økningen i utenlandsimporten i 2005 fortsetter, er det fare for at dette tallet bare går nedover. I 2005-sesongen var det således bare 17 prosent av utlendingene som på det tidspunktet hadde minst tre år i samme klubb. Om klubbene fortsetter å rekruttere stadig flere spillere som er ustabile, vil behovet for stadig å kjøpe nye spillere øke. Norske klubber får dermed mer og mer preg av å være "kjøpeklubber". Dette vil kunne føre til at klubbene må bruke enda mer ressurser på agent- og spillermarkedet.

Vi begynte dette avsnittet med å omtale de utenlandske spillernes spilletid, og vi fant at i gjennomsnitt spilte 45 prosent av dem minst 50 prosent av kamptiden i eliteserien (jf. tabell 2). Tabell 6 viser hvordan utviklingen er for de stadig færre norske spillerne i eliteserien. Tabellen viser at noe i overkant av 40 prosent av de norske spillerne er ”habile” eller ”nøkkelspillere” Dette tallet er relativt stabilt for nesten hele perioden.⁹

Tabell 6 Norske spilleres spilletid i eliteserien 2000-2005 (prosentandel i parentes)

Spilletid norske spillere						
	Nøkkelspillere: 75% og mer	Habile: 50–74,9%	Middelhavsfarere: 25–49,9%	Stallfyll: Inntil 25%	Flopper: Uten spilletid	N
2000	68 (22)	58 (19)	50 (16)	102 (34)	26 (9)	304
2001	80 (27)	43 (14)	50 (17)	89 (30)	40 (13)	302
2002	80 (29)	37 (13)	40 (14)	91 (33)	32 (11)	280
2003	84 (29)	40 (14)	42 (15)	93 (33)	27 (9)	286
2004	68 (24)	58 (20)	43 (15)	82 (29)	37 (13)	288
2005	61 (22)	47 (17)	52 (19)	71 (26)	44 (16)	275
	74 (25,4)	47 (16,3)	46 (16,0)	88 (30,4)	34 (11,9)	

Betegnelse ”middelhavsfarer”, ”stallfyll” og ”flopp” brukes gjerne om spillere som ikke helt lykkes. Det er imidlertid viktig å skille mellom spillere som aldersmessig er veletablerte, men som likevel får lite spilletid, og yngre talentfulle spillere som tas opp i en A-lagstropp for å utvikle seg gjennom trening og enkelte innhopp i obligatoriske og viktige kamper. Det vil som oftest være svært uriktig å kalle de sistnevnte for ”flopper” og lignende. At andelen norske spillere i disse kategoriene er på høyde med andelen blant utlendingene, slik tilfellet er i 2004- og 2005-sesongene, er derfor ikke nødvendigvis illevarslende.

Vi har sett at gjennomsnittsalderen på norske nykommere er lavere enn for de utenlandske nykommerne (tabell 3). Vi har også sett at det er vesentlig flere yngre spillere blant de norske enn blant utlendingene (tabell 4). Dette betyr at det i kolonnene ”flopper” og ”stallfyll” sannsynligvis befinner seg en del talenter som ikke forventes å få så mye spilletid. At en stor andel av de norske spillerne har relativt lite spilletid er derfor mer akseptabelt enn at mange i gruppen utlendinger har lite spilletid, iallfall ut fra argumentet om at utlendingene skal heve kvaliteten på norsk fotball.

På den andre siden er det kanskje likevel bekymringsfullt at det hver sesong er gjennomsnittlig nesten 12 prosent av de norske eliteseriespillerne som ikke får spilletid overhodet? I 2005 sesongen var det 44 spillere i denne kategorien. Spørsmålet norske fotballedere bør stille seg er om dette tallet hadde vært like høyt om det ikke var for de mange utenlandske ”middelhavsfarerne” og ”stallfyllerne”, og om ikke etterveksten av mer stabile spillere hadde vært bedre uten disse utlendingene.

⁹ Mens det blant utlendingene var en tydelig reduksjon (fra 56 til 37 prosent) i andelen spillere som spilte mer enn 50 prosent, er klubbene like avhengig av de norske ”nøkkelspillere” og ”habile”. Både antallet og andelen norske ”nøkkelspillere” er likevel lavere i 2005 enn i noen av de foregående sesongene. Til tross for dette er 2005-sesongen den første sesongen i perioden der andelen norske ”nøkkelspillere” og ”habile” spillerne samlet er større enn den utenlandske andelen. I en viss forstand oppstår dermed det paradokset at jo flere utenlandske spillere som importeres, jo viktigere blir de norske støttespillerne.

Overrislingeffekten

Før det ble aktuelt for norske toppklubber å kjøpe spillere fra utlandet måtte nye spillere hentes enten i egen klubb eller i konkurrerende klubber i samme eller lavere divisjoner. Etter hvert som halv- og senere helprofesjonell fotball ble tillatt i Norge (hhv. i 1985 og 1991), kunne selgende klubber ta seg betalt for spillere som skiftet beite. Og når spillere ble solgt videre fra norske toppklubber til klubber i utlandet ble det gjerne mer å hente for den klubben som opprinnelig utviklet talentet. På denne måten har millioner av storklubbens penger funnet veien til klubber i lavere divisjoner, også i Norge. Samtidig har klubbens medlemmer og tillitsvalgte kunnet bære på stoltheten og gleden over å ha utviklet en toppspiller.

Tabell 7 viser at omtrent fire av ti (39 prosent) nykommere¹⁰ i eliteserieklubbene i 2000 ble hentet fra 1. divisjon eller lavere divisjoner. Det samme var tilfelle i 2003-sesongen, en sesong der klubbene for øvrig hentet inn et langt lavere antall spillere enn i årene før. Dette året er kanskje mer enn noe annet preget av at mange av klubbene, etter å ha slitt med for høye kostnader, var opptatt av å få til en sunn økonomisk drift og bremse kjøpskarusellen. Etter at andelen utlendinger økte i 2001-2 satset klubbene i 2003 mer på norske spillere. Til sammen var rundt 70 prosent av nykommerne i 2003 norske, akkurat som i 2000.

Tabell 7 *Nykommerne i norske eliteserieklubber 2000-2005. Absolutte tall (prosentandeler i parentes) ****

År	Egen klubb	Elites. klubb	1. divisjon	Lavere divi.	Nor-diske land	Resten av Europa	Resten av verden	Utland. Samlet	N
2000	15 (12)	21 (17)	16 (13)	31 (26)	19 (16)	17 (14)	2 (2)	38 (31)	121
2001	5 (4)	25 (21)	6 (5)	36 (30)	17 (14)	23 (19)	7 (6)	47 (40)	119
2002	18 (16)	18 (16)	7 (6)	23 (21)	18 (16)	21 (19)	7 (6)	46 (41)	112
2003	13 (16)	12 (14)	8 (10)	25 (30)	3 (4)	18 (21)	5 (6)	26 (31)	84
2004	8 (7)	14 (11)	21 (17)	24 (20)	15 (12)	28 (23)	12 (10)	55 (45)	122 ***
2005	8 (6)	27 (21)	10 (8)	19 (15)	23 (18)	24 (18)	20 (15)	67 (51)	131
<i>Gj.snitt</i>	<i>11 (10)</i>	<i>20 (17)</i>	<i>11 (10)</i>	<i>26(23)</i>	<i>16 (14)</i>	<i>22 (10)</i>	<i>9 (8)</i>	<i>47 (41)</i>	

* Oversikten viser siste registrerte klubb for spiller før vedkommende kom til den nye klubben. Dette innebærer blant annet at nykommerne som hentes fra andre eliteserieklubber kan ha spilt i lavere divisjoner på et tidligere tidspunkt

** Blant spillerne som hentes fra andre norske klubber kan det også være utlendinger. Av de 56 spillere som ble hentet fra andre norske klubber i 2005 var 4 utlendinger. I tillegg kan det også være norske spillere blant spillerne som hentes fra utlandet. Av de 67 spillerne som ble hentet fra utlandet i 2005 var det 13 norske.

*** Avviker fra totaltallet i tabell 3 siden vi mangler alder for en spiller i 2004.

To år senere var bildet forandret i disfavør av de norske talentene. I det nye rushet etter forsterkninger ble de norske spillerne taperne. I 2005 ble det for første gang rekruttert flere utlendinger (51 prosent) enn norske spillere (49 prosent) til eliteserieklubbene, og kun 29 (23 prosent) av 131 nykommere ble hentet fra enten 1. divisjon eller lavere divisjoner.

Utviklingen de siste par årene viser at nåløyet blir stadig trangere for spillerne i de lavere divisjonene. Men det samme gjelder også spillere fra eliteseriens egne klubber. Rett nok

¹⁰ Nykommere er spillere som er nye i klubben det aktuelle året dvs. at de er hentet etter avslutningen av forrige sesong, eventuelt også i løpet av den aktuelle sesongen.

handlet klubbene mer seg i mellom i 2005 enn de gjorde i noen av de foregående sesongene, men egenrekrutteringen ser ut til å være skral. I hele seksårsperioden har klubbene hentet kun 10 prosent av spillerne fra egne rekker.¹¹

Samtidig som overrislingen av det norske klubbssystemet har blitt svekket, iallfall når det gjelder antall spillere som når helt opp, har norske toppklubber utvidet det internasjonale rekrutteringsområdet. Unge norske talenter konkurrerer dermed i økende grad med spillere i folkerike stater om en plass i eliteserieklassenes A-staller. Som tabell 7 viser, har klubbene særlig de siste årene hentet spillere fra land utenfor Europa. Mens utenomeuropeiske spillere var relativt sjelden så sent som i 2003, ble det i 2005 rekruttert nesten like mange fra denne gruppen land som fra våre nordiske naboland. En stor del av veksten i rekrutteringen av utlendinger har dermed skjedd utenfor Europa, til tross for at lagene bare kan ha to spillere på banen fra land utenfor EU/EØS-området.

Denne utviklingen kan også illustreres med en sammenligning mellom sesongene 1995 og 2005. I 1995 hadde sju av de 14 klubbene utenlandske spillere på banen i løpet av sesongen. De klubbene som ikke hadde utlendinger var Rosenborg, Vålerenga, Viking, Tromsø, Kongsvinger, Hødd og Bodø/Glimt. I de andre klubbene fikk 14 spillere fra i alt åtte land spilletid (Sverige (5), Island (1), England (2), Kenya (2), Tyskland (1), Spania (1), Romania (1), Bulgaria (1)). Som vi ser var kun ett ikke-europeisk land representert.

I 2005 hadde alle klubbene utenlandske spillere på banen i løpet av sesongen. Ifølge NFFs oversikt var det til sammen 105 utenlandske spillere som hadde spilletid. Av de 33 nasjonene disse representerte var 17 nasjoner utenfor EU/EØS området. Listen fra 1995 var kraftig utvidet: Sverige (17), Danmark (11), Island (7), Canada (6), Finland (6), Nigeria (6), Australia (4), Costa Rica (4), USA (4), Kamerun (3), Slovenia (3), Ungarn (3), Belgia (2), Estland (2), Ghana (2), Skottland (2), Sør-Afrika (2), Tunisia (2), Tyskland (2), Uruguay (2), Argentina (1), Brasil (1), England (1), Frankrike (1), Færøyene (1), Irland (1), Kapp Verde (1), Kenya (1), Malta (1), Oman (1), Portugal (1), Venezuela (1) og Østerrike (1).¹²

Denne oversikten forteller om en enorm strukturendring i løpet av en historisk sett kort tidsperiode. Sammenligningen sier oss at klubbene ikke bare har brukt mer penger, men nødvendigvis også mer tid og oppmerksomhet på å se og vurdere spillere fra så godt som alle verdensdeler. Stadig nye utenlandske prøvespillere på treningsfeltet kan også svekke de norske spillernes tro på egne ferdigheter. Spørsmålet vi må stille er om denne internasjonale orienteringen har gått ut over klubbenes eget rekrutteringsarbeid, deres oversikt over talenter i eget nærrområde og deres evne til å bygge relasjoner mot de lokale klubbene. Et annet viktig spørsmål er i hvor stor grad denne utviklingen er agentdrevet, og om det er slik at utenlandske spillere blir mer interessante fordi de lar seg representere av agenter, i motsetning til for eksempel mange norske 2.divisjonsspillere. Et tredje spørsmål er om endringen mest er et resultat av at norske spillere er blitt dyrere, mens utlendinger generelt er billigere.

¹¹ Merk at spillere som rekrutteres fra andre klubber til eliteserieklassens juniorlag før de tas opp i A-stallen i vår statistikk kommer i kategorien "egen klubb" dersom de ikke har spilt A-lagsfotball for moderklubben.

¹² NFFs Årsrapport 2005

Drøfting

Ole Gunnar Solskjær har på flere måter blitt et ikon på den vellykkede norske fotballkarrieren. Da Solskjær gikk fra Clausenengen til Molde i 1994, var dette på mange måter en ytterligere bekreftelse på at Kristiansundsklubben hadde lyktes i sitt arbeid med å dyrke fram toppspillere. Solskjær spilte i Clausenengen fra han var 7 til han var 22 år. Da han kom til Molde fikk han tillit og scoret 17 mål i sin første sesong i eliteserien. Han debuterte på A-landslaget som Molde spiller, før han ble solgt til Manchester United sommeren 1996. I United utviklet han seg videre, og han ble en lojal nøkkelspiller for det norske landslaget.

Solskjærs karriere illustrerer på mange måter et ideelt karriereforløp der spillerens, klubbens og landslagets plass i det norske fotballhierarkiet knyttes sammen. Han ble utviklet i en klubb i lavere divisjoner, hentet av en toppklubb som ga ham spilletid, og landslagsspiller før han ble solgt til utlandet. Med det økende innslag av utlendinger og eldre spillere i norsk toppfotball blir det imidlertid stadig vanskeligere for unge talenter å gå i Solskjærs fotspor. Dermed får vi også en ubalanse i "fotballens økologi" der landslag, toppklubber og mindre klubber står i et avhengighetsforhold til hverandre (Gammelsæter og Ohr 2002). Denne ubalansen vil først ramme landslagsfotballen, som er avhengig av kun norske spillere, og de mindre dugnadsdrevne klubbene som kan oppleve det demotiverende at talentarbeidet langt sjeldnere bærer frukter i form av at de lykkes å få solgt gode spillere. I verst fall vil flere av disse klubbene legge listen lavere enn før, og primært tenke utvikling av spillere til egen A-lagsstall. Det er også en fare for at de vil fokusere mer på laget og det kollektive og mindre på det å utvikle enkeltspillernes ferdigheter. Til sist vil ubalansen også ramme toppklubbene gjennom en kannibalisme der bare de aller største klubbene har sjanser til å vinne, mens de andre blir uinteressante.

Nå finnes det flere forklaringer på det økende innslaget av utlendinger i norsk eliteserie enn at klubbene prioriterer kortsiktig i kjølvannet av den liberaliseringen som har skjedd når det gjelder adgangen til å kjøpe spillere internasjonalt. Kanskje handler det også om at talentarbeidet i klubbene ikke har hengt med i utviklingen, og at norske unge spillere er for dyre? Dermed har norske kvalitetsspillere blitt sjeldnere og mer kostbare som en følge av større etterspørsel.

Dette er sammensatte spørsmål. Dels henger de sammen med småklubbens motivasjon i talentarbeidet, og toppklubbens vilje til å gi unge spillere spilletid i eliteserien, forhold vi har vært inne på ovenfor. Samtidig er det også et spørsmål som går på toppklubbens reelle vilje til tålmodig talent- og spillerutvikling. Et inntrykk som vi ikke har data til verken å verifisere eller avkrefte er at klubbens millioner ofte sitter løsere når det handler om å kjøpe særlig utenlandske spillere enn når det gjelder å bevilge penger til arbeidet med talenter. Årsaken er selvfølgelig at det kortsiktige prioriteres foran det langsiktige.

Når det gjelder kostnader bør det påpekes at norske spillere ser ut til å være mer stabile enn utlendingene. At så mange av de utenlandske spillerne viser seg å ha lite spilletid bør også være et alvorlig tankekors for norske klubbedere. Regnestykket for norske versus utenlandske spillere bør nettopp av den grunn ikke bare vurderes i et kortsiktig perspektiv, men også langsiktig.

Argumentet om dyre norske spillere kan også virke noe underlig når klubbene er forsiktede med å hente utenlandske spillere i år der det er fokus på å få økonomien under kontroll, slik tilfelle var i 2003-sesongen, mens investeringene i utenlandske spillere tar seg

opp så snart de økonomiske utsiktene er bedre. Det siste ser vi ikke minst i 2005, som ikke bare var en sesong med en historisk god TV-avtale, men som også startet optimistisk med gode sponsoravtaler for mange klubber,¹³ inspirert av de norske klubbene innsats i den første Royal League sesongen, nye arenaer og økende publikumsoppslutning.

Forklaringen på at det kjøpes utenlandsk når økonomien er bedre kan være at norske klubber priser sine spillere høyere når de merker at den økonomiske tilstanden bedrer seg i eliteserien. Når økonomien derimot er dårlig senkes prisnivået på norske spillere og de konkurrerer dermed bedre med utenlandske spillere. Imidlertid skulle vi tro at denne elastisiteten i prissettingen er størst i de klubbene som har størst muligheter til å selge til alternative markeder, altså til utlandet. Det skulle tilsi at prisene på spillere fra lavere divisjoner varierer mindre enn prissettingen av spillere i 1.divisjon og i eliteserien, og at rekrutteringen av spillere fra lavere divisjoner vil variere mindre enn rekrutteringen av spillere fra høyere divisjoner.

Dataene våre (jf. tabell 7) gir ikke noen overbevisende støtte til en slik tolkning. Rekrutteringen av spillere fra lavere divisjoner er generelt nedadgående etter 2001, og i 2005 kommer kun 15 prosent av nykommerne fra lavere divisjoner. Rekrutteringen fra 1.div. er rekordhøy i 2004 i forhold til de økonomisk vanskelige årene 2001-3, men halveres igjen i 2005-sesongen. Hvis det er på grunn av økte priser på norske spillere i 2005, hvorfor kjøper da eliteserierklubbene mer enn noen gang i perioden spillere fra hverandre nettopp i 2005? Eliteseriespillerne skulle vel også være dyrere i 2005?

Over tid er det likevel slik at det rekrutteres færre norske og flere utenlandske spillere. Bak denne utviklingen må det nødvendigvis ligge en oppfatning i klubbene om at man får mer kvalitet for pengene ved å kjøpe utenlands. Når man ser på den spilletiden utenlandske spillere faktisk får i norsk eliteserie, kan det imidlertid reises spørsmål ved om ikke trenere og ledere har for stor tiltro til hva de vil få igjen for utenlandske spillerne. Det er god grunn til å stille spørsmål ved om mange av kjøpene er så gode som det påstås når kontrakt inngås.

Den mest overbevisende forklaringen på den økte rekrutteringen av utenlandske spillere tror vi ligger i den dynamikken som følger med kommersiell fotball i et åpent marked. Det er særlig gjennom det siste tiåret norsk toppfotball har blitt tilført økonomiske ressurser. I denne perioden har også spillermarkedet blitt kraftig liberalisert, hovedsakelig som et resultat av at nasjonale ligaer i Europa i økende grad er blitt vevd inn i felles økonomiske, kulturelle og politiske systemer. Toppklubbene både her hjemme og ute i Europa ser i økende grad på seg selv som bedrifter (og mange er organisert slik) som kjemper for å høste mest mulig av de økonomiske ressursene som tilflyter fotballen, særlig fra det økte antallet TV-selskaper som bruker fotballen som et viktig middel i kampen om seerne. For disse klubbene er talent- og spillerutvikling interessant bare så lenge det er et økonomisk godt alternativ til kjøp av spillere. For disse er landslagsfotball også underordnet klubb fotballen. Norske og nordiske klubber er ikke toppklubber i Europa, men mye tyder på at de veves inn i den samme dynamikken.

I den tilspissede kampen som følger av kommersialisering og internasjonalisering har spillerutvikling fått vanskeligere kår. For det første prioriterer klubbene erfarne spillere, både norske og utenlandske, noe bl.a. den økte gjennomsnittsalderen viser. Dette betyr at

13 Jf. Økonomisk rapport 7.april 2005

færre talenter får sjansen, og de som får den får den kanskje sjeldnere. Klubbene har mindre tid til de lokale talentene, iallfall til de som trenger tid for å eventuelt slå igjennom.

For det andre er det kanskje også slik at klubbene gradvis har vridd sin oppmerksomhet og sine ressurser bort fra å utvikle spillere i egen klubb eller i regionklubbene, mot det å mestre et globalt spillermarked (og agentmarked) som i løpet av kort tid har økt enormt i omfang. Dette betyr at arbeidet med talentutviklingen kanskje ikke har holdt tritt med de økte ferdighetsmessige kravene som nå stilles for å kunne slå igjennom. Dermed kan det også ha blitt lengre mellom de store nasjonale talentene, og etterspørselen etter de få store talentene sender prisene i været.

Det er ikke noe nytt at fotballen er internasjonal, og at utveksling av trenere og spillere er berikende og en kilde til læring og kvalitetsheving. Det nye er den manglende internasjonale og nasjonale reguleringen som fremmer kortsiktighet og i verste fall undergraver fotballen som en sport mellom nasjoner. Om vi ikke lenger vil at fotball skal spilles mellom nasjoner – men bare mellom store klubber – er ikke denne utviklingen noe stort problem. Om vi derimot også i framtiden ønsker å kvalifisere oss til *internasjonale* turneringer med landslaget bør vi kanskje bekymre oss for hvordan kortsiktigheten i den kommersielle klubbefotballen også her hjemme påvirker mulighetene våre til å delta i framtidige Europa- og verdensmesterskap.

Litteraturreferanser

- Gammelsæter, Hallgeir og Frode Ohr (2002), *Kampen uten ball: om penger, ledelse og identitet i norsk fotball*. Abstrakt forlag
- Hervik, Arild, Frode Ohr og Nils Henrik Solum (2000), *Tippeligaen 1999: økonomiske nøkkeltall*. Arbeidsrapport (Møreforskning (Molde))